

4. Dr. Kiss Ferenc

erdőmérnök, ny. miniszteri tanácsos, Szeged.

Már 61 év óta foglalkozom az erdővel, a földet már gyermekkoromban megtanultam szeretni. A 61 évből 57 évet töltöttem el a Duna—Tisza közti homokterületek életének a tanulmányozásával, 37 évet erdősítésével, de még most is érdekel és szeretettel foglalkozom a homoki erdőkkel, az ott élő ősnövényekkel, rovarokkal madarakkal és állatokkal. Figyelem az erdőben a létért való csendes, de kérlelhetetlen küzdelmet.

Az Isten megengedte, hogy a magam ültetett erdők jórésznél kihasználását megérjem, s az elért eredmények alapján bírálhassam munkám hibáit és előnyeit. Ez az egy emberöltőn át szerzett élettapasztalat jogot ad ahhoz, hogy egyes adottságok meglátásához, értékeléséhez s az erdőgazdálkodás, a talajerőfenntartás előnyös és hátrányos tényeinek megvilágításához hozzá szóljak.

A Duna—Tisza közti homokterületeken az erdő- és mezőgazdálkodásnak három makacs ellenséggel kell megküzdeni: a széllel, a szárazsággal és a vízzel. A homok tartamos használhatóságának három fontos tényezője van: az egyenes szint, a talajban lévő űs tápanyag és a talajvíz; ha ebből valamelyik hiányos, a homoki gazdálkodás folytonossága gátlásokba ütközik. A Duna—Tisza közti homokok egyenes szintje csak a területek mintegy 10—12%-án van meg, az ú. n. üledéktalajokon. Ezek a régmúltban ezer és ezer számban lévő tavacsok és mocsarak elhalt, igen dús növényzetéből, mószatokból, alsóbbrendű állatok testéből és a hullóporból képződött, húmusban gazdag fekete és barna homokok. A homok legnagyobb részét a szelek sokszor rövid idő alatt alakítják ki kisebb-nagyobb buckákká és ennek megfelelő kivájással.

A szél azonban hosszabb időközökben végzetes károkat is okozott a talajvíz-apály időszakában, ezt írott okmányokkal tudjuk igazolni. Az 1792. és 1799. év közötti talajvíz-apály idején Kecskeméten a sívóhomok 20.000 kat. holdról 60.000-re szaporodott. Kistelek községet elárasztással fenyegette. Szegeden az 1863. évi december hó 13-án 24 óráig tartó „Luca-szél“ névvel jelzett orkán, 2600 k.hold új síványhomokot teremtett. Természetesen az útjában lévő jobb, egyenes homokréteget felszaggatta vagy elfödte. Az ennek a talajvíz-apálynak az idején működő óriási szél azért tett kevesebb kárt, mert a mozgóhomok területéből akkor már 6000 kh. erdősített volt, bár nagyobb hézagokkal tarkázottan.

Ezeket az adatokat annak a bizonyítására hozom fel, hogy a Duna—Tisza közti területeken lévő erdők főcélja nem a fakitermelés, hanem a talaj megvédése és a csapadékok arányos tárolása és levezetése; tehát ezeknek az erdőknek a telepítése, fenntartása magasabb célokat szolgál.

A fentiekre azért kellett rámutatnom, mert az őzeknek a Duna—Tisza közti káros elterjedését szeretném a köztudatba átvinni s ezzel a bajok megakadályozását lehetővé tenni.

Midőn az 1883:XX. t.-c.-et, a vadászati törvényt meghozták, a Duna—Tisza közti erdőkben az őz ismeretlen volt.

Csongrád vármegyében a *Pallavicini őrgrof*-féle algyői hitbizományi birtokon a pusztaszeri erdőbe az 1880. év első felében a jamnici erdőbirtokról szállítottak 18 drb őzet, ezeket először pár hétre az erdőben elkerített helyre bocsájtották ki. Az 1900-as évek elején az őzek már annyira elszaporodtak, hogy az akácok sarjakról való felújítását csak úgy lehetett biztosítani, ha a vágás-területeket sodronyhálóval és a kitermelt dorong- és hasábfának a vágás szélére való rakásával az őzektől teljesen elzárták. A 20—25 kh. akácvágásokban a tél folyamán 25—30 darabos csoportokban élvezték az őzek a vágásban ledöntött ákácfa hüvelyes magját. 1918-ban az állományt 1800 darabra becsülték.

Nekem *Pallavicini Sándor őrgrof* az 1903. évben 1 drb bakot és két sutát ajándékozott, Szeged sz. kir. várostól bérelt vadászterületemre; ezeket egy szelidített házi sutával szaporítva bocsájtottuk ki az erdőbe. Az 1917. év tavaszán egy harctérről rövid szabadságra hazajött barátom két este és egy reggel kocsiról cserkészve 11 bakot lőtt. De már az alsóásotthalmi erdőben, hol az őzeket kibocsájtottuk az 1914. évi fenyőültetésbe, a fiatal fenyőcskék csúcsrügyeinek lerágásával annyi kárt tettek, hogy a hasonló talajon álló gondosan ültetett, de még őzektől mentes fenyőkhöz képest 45%-a pusztult el az ásothalmi fenyőknek. Az őzek 1939-ben a Szeged város tulajdonához tartozó mintegy 7500 kh. erdőben annyira elszaporodtak, hogy az állomány meghaladta a 600 darabot; volt olyan erdőrészlet, ahol 5 kh.-ra esett egy őz. Ezért a sikeres fenyőültetés lehetetlenné vált. Ugyanis az Alföldön semmi állati ellensége nincs az őznek, a nagyon hideg, havas telek (1940) csak igen ritkán, hosszú időközökben ismétlődnek, vadászó nincs, a tenyészévad hosszú, az őzek szaporodása olyan kedvező, hogy már veszélyezteti az erdő felújítását.

A fenyőültetések nem keríthetők be, mert a talaj lépteny nyomon változó tulajdonságaihoz alkalmazkodva kell kisebb és nagyobb, nem összefüggő területeket erdősíteni, tehát ezek megvédéséről lenne szó. És a kerítést legalább nyolc évig kell fenntartani.

A fekete- és erdeifenyő ültetését azonban itt a homokon nem nélkülözhetjük, mert a homok nagyobb részén az akác tápanyagok hiányában gazdaságosan nem tenyészhető. Mesterségesen az erdőtalajt javítani nem lehet, mert a homoki gazda mezőgazdasággal művelt földjét sem tudja kellően trágyázni, a legtöbb gazda a talajban lévő táperő-tőkét csökkenti minden évben.

Az előbb említett fenyők, mivel dús gyökérzetük folytán kellő szaktudással és gondos munkával az akácnak megfelelő talajon is megtelepíthetők, szépen fejlődnek. Ezt a fajt kell nagymértékben ültetni, mert a talaj beárnyékolásával és dús tűhullatásával 40 év alatt a talajt annyira megjavítja, hogy az akác részére I—II. osztályú jóságúvá válik, a fenyővel való ültetés előtti VI. oszt. talaj. Így természetes úton, költség nélkül, sőt haszonnal javítjuk meg a talajt, mert manapság még a kevésbé jóminőségű fenyő is háromszorosan felülmúlja az akácerdő jövedelmét.

A fekete- és erdeifenyőt a homoki erdőgazdálkodásban az alföldi erdők pusztulása nélkül nem mellőzhetjük. A fenyő gyantatermelés újabbi nagy fontossága miatt szintén nem hagyható figyelmen kívül.

A fentiek folytán véleményem szerint a Duna—Tisza-közti homoki vadászterületekre nézve ki kell a következőket kötni. *Az őzállomány csak olyan mértékben tenyészthető, hogy a vadászterületen lévő erdő minden 40 kh.-jára csak egy őz essék, tekintet nélkül a mezőgazdasági területre.*

Természetszerető, józan gondolkodású ember maradék nélkül elítéli a vad irtását, de épp így nem tartja megengedhetőnek a vad túlságos óvásával és a kedvező természeti adottságok segítségével a közlelmezési üzletté fejlesztett vadtenyésztést sem. Először, mert a csülkösvad túlságosan nagyban való tenyésztése a vadászat eszményi céljának: a trofeának a gyengülésére vezet, másrészt a korlátok nélkül szaporított vad az erdőben olyan károkat okoz, amelyek tekintettel az erdők mindinkább fokozódó szükségességére, nemzeti érdekből sem engedhetők meg. A vadállomány csak addig szaporítható, amíg az olyan erdei tápanyagokat fogyaszt, amely az erdőállomány fejlődését károsan nem befolyásolja.

5. Barsi Nándor

ny. püspökurad. erdőtanácsos, Hajós (Pest vm.).

A felvetett kérdéshalmaz olyan sokoldalú és terjedelmes, hogy alapos boncolgatása egy hozzászólás során nem is lehetséges. Ha mégis foglalkozni kívánok a tárggyal némely vonatkozásaiban, ezt elsősorban a felvetett gondolat erdészeti-vadászati, igen nagyfontosságú kihatásaira való tekintettel teszem.

Elsősorban meg kell állapítanom, hogy *Csekonics gróf* nagyon elfogultan ítéli meg a magyart, mint vadászt, a németekkel szemben.